

tussen Duin & Dijk

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 19 4 ● 2020

Meeuwen, de 'nieuwe' stadsvogels

Steeds vaker broeden in Noord-Holland meeuwen in de stad. We beschrijven het voorkomen van meeuwen in Alkmaar, analyseren de aard van de problemen en doen aanbevelingen voor zinvolle en diervriendelijke oplossingen.

● Dakbroedende meeuwen tellen op een bedrijventerrein in Alkmaar. Foto: Harry Smit.

● Schreeuwerige borden dragen niet bij aan sympathie voor meeuwen.
Foto: Miranda Zutt-van der Made.

Meeuwen zijn vogels van zee- en kustgebieden die broeden in kolonies en foerageren op zee, langs de kust en in open laagland. Succesvolle kolonies combineren goed uitzicht, veiligheid tegen grondpredatoren en de nabijheid van de meest geliefde foerageergebieden. Tot eind jaren tachtig waren er in heel Nederland nog niet of nauwelijks broedende meeuwen in stedelijk gebied en de overgrote meerderheid van de meeuwen in Noord-Holland broedde in het duingebied. In de loop van jaren zeventig en tachtig koloniseerde de vos (*Vulpes vulpes*) de vastelandsduinen: eerst in Zuid-Holland, vervolgens ook in Noord-Holland. Deze grondpredator richtte ware slachtingen aan onder de in de duinen broedende meeuwen. In de Noord-Hollandse duinen verschenen vanaf halverwege de jaren tachtig vossen. Hier hebben

tot zeker in 1993 nog meeuwen broedpogingen gedaan, met steeds slechtere resultaten (Woutersen, 1994), waarna er vestigingen in Alkmaar (stormmeeuw, zilvermeeuw en kleine mantelmeeuw) en Haarlem (zilvermeeuw en kleine mantelmeeuw) plaatsvonden. Inmiddels broeden bijna alle meeuwen van het Noord-Hollandse vasteland in stedelijk gebied; veelal op de (platte) daken van bedrijven-

terreinen in Alkmaar (Smit, 2018), Amsterdam, Den Helder, Heerhugowaard, Heiloo en Haarlem. Deze ontwikkeling zorgt bij sommige bewoners, personeel van de bedrijven en in de binnenstad ook bij toeristen, voor overlast. Meeuwen maken lawaai, kunnen zich in de broedtijd agressief gedragen - vooral als er jongen zijn - en zorgen voor vervuiling door onder meer hun ontlasting.

● *Broedende stormmeeuw in plantenbak.*
Foto: Miranda Zutt-van der Made.

	1984	1994	2004	2009	2013	2018
Stormmeeuw	0	258	533	463	491	333
Kleine mantelmeeuw	0	13	38	240	238	316
Zilvermeeuw	0	68	228	353	159	111

● *Tabel 1. Overzicht broedparen meeuwen in Alkmaar (Smit, 2018).*

Meeuwen in Alkmaar

De eerste broedende meeuwen in Alkmaar werden vastgesteld in 1991 (stormmeeuw), 1992 (zilvermeeuw) en 1993 (kleine mantelmeeuw). Zwartkopmeeuwen werden vastgesteld in 2009 (een paar) en 2013 (drie paren). In 2018 werd een kokmeeuw broedend aangetroffen op een dak in het bedrijventerrein Boekelermeer. In 1994 heeft Vogelwerkgroep (VWG) Alkmaar en Omstreken een eerste volledige telling uitgevoerd van broedende meeuwen (Tabel 1). Meeuwen broedden toen vooral op de bedrijventerreinen en in de loop der tijd hebben de meeuwen ook de woonwijken veroverd. Zo broedden in 2018 op flatgebouwen in Oudorp 89 paar meeuwen, waarvan

de meeste kleine mantelmeeuw (64 paar). Ook in de wijk De Hoef zijn veel broedende meeuwen te vinden: in 2018 46 paar, met de stormmeeuw (25 paar) als belangrijkste. Sinds de eerste telling in 1994 zijn stormmeeuw en zilvermeeuw aanvankelijk toegenomen, om daarna weer af te nemen. De kleine mantelmeeuw blijft nog steeds in aantal toenemen en is inmiddels de talrijkste stadsmeeuw in Alkmaar. Alle drie de soorten volgen daarmee de landelijke trend (Sovon, 2018).

Meldingen van hinder

De gemeente Alkmaar (Lucy Fellingina) heeft de geanonimiseerde meldingen over hinder door meeuwen voor dit artikel beschikbaar gesteld (Kaart). Een onderscheid

tussen soorten meeuwen is daarbij niet gemaakt.

De meeste klachten zijn afkomstig uit Oudorp, West en Centrum (>25 klachten/jaar) en in iets mindere mate uit Overdie en Zuid (>10 klachten/jaar). Deze wijken nemen 93% van de klachten in de stad voor hun rekening. Uit de overige vijf gebieden werden gemiddeld nog geen tien klachten per jaar gemeld. In West en Centrum blijken de meeste meldingen uit één specifieke buurt te komen, namelijk uit De Hoef I en II in West en uit Binnenstad-West in Centrum. Hoewel jaarrond meldingen over hinder zijn gedaan, kwamen de meeste meldingen, zoals te verwachten is, uit het broedseizoen, april-juli.

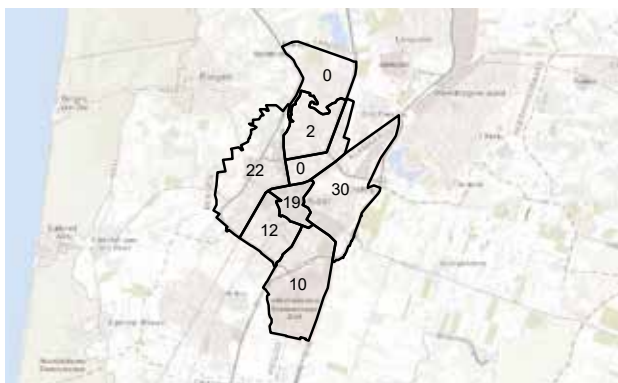
● Boze stormmeeuw verdedigt nest.
Foto: Miranda Zutt-van der Made.

● Kleine mantelmeeuwen. Foto: Jan Stok.

Soort hinder	Percentage
Broeden op daken	44%
Krijzen	26%
Agressie en aanvallen	19%
Vervuiling uitwerpselen	8%
Vernieling vuilniszakken	3%
Uitrusten in dakgoten	2%

● Tabel 2. Verdeling van de meldingen over het soort hinder (2014-2019, N=796).

● Kaart van Alkmaar met procentuele verdeling van de meldingen (N=1031) over de wijken, 2013-2019. Bron: gemeente Alkmaar.

Aard van de hinder

In de periode 2013 tot en met 2019 hebben de circa 110.000 inwoners (51.500 huishoudens) van Alkmaar in totaal zo'n 1000 meldingen gedaan over meeuwenhinder. Daarvan is bij ruim driekwart de aard van de hinder geregistreerd. De categorieën 'broeden op het dak', 'krijzen' en 'agressie en (schijn)aanvallen' zijn daarbij het vaakst gemeld (Tabel 2). Zo'n 90% van alle hinder heeft dan ook een directe relatie met het broedseizoen.

Verrassend is dat er over vervuiling door uitwerpselen relatief veel minder is geklaagd (slechts 8% van de klachten). 'Vervuiling door uitwerpselen', 'vernietiging vuilniszakken' en 'uitrusten in dakgoten' maken samen slechts 13% van de meldingen uit. Het aanleggen van ondergrondse afvalcontainers heeft geen merkbare invloed gehad op het

aantal meldingen over vernietiging van vuilniszakken.

In de eerste drie jaren zijn meldingen niet jaarrond geregistreerd, reden dat onderstaande analyse vooral focust op de periode 2016 t/m 2019. Het gemiddelde aantal klachten over die periode was circa 200 per jaar (151 tot 260). Indien dit representatief is, dan ondervindt ongeveer 1 op de 550 inwoners en 1 op de 250 huishoudens 'meeuwenhinder'. In de verstrekte gegevens kunnen zogenaamde 'veelmelders' of meerdere meldingen uit één huishouden niet worden onderscheiden. Een overschatting van de problematiek is dan ook waarschijnlijk. Men kan zich afvragen in welke mate er sprake is van ernstige hinder.

Discussie

Het broeden van meeuwen op daken in steden is geen typisch Nederlands verschijnsel. Ook in het

Verenigd Koninkrijk en in België wordt steeds vaker door meeuwen op daken in de stad gebroed (Woutersen, 1994 en <http://www.meeuwenindestad.be/nl/meeuwen-tellen/belgie/>). Dat het hen in de steden vooral om broedgelegenheid gaat laat recent onderzoek zien met behulp van kleurringen aan de zilvermeeuwen uit Den Haag. Deze gebruiken de stad alleen in de broedperiode, waarna ze weer terugkeren naar strand en kust (Huig *et al.*, 2016).

Dat meeuwenhinder kunnen veroorzaken staat buiten kijf. Genomen maatregelen hebben bestaan uit het verjagen van vogels met 'roofvogel-vliegers' of roofvogelgeluiden, het rapen en het in olie dompelen van eieren, waardoor deze niet meer uitkomen, maar ook het afdekken van afval om te voorkomen dat de vogels daar toegang toe hebben. Geen van de maatregelen lijkt te

● Stormmeeuw met pullen in Alkmaar. Foto: Jan Stok.

hebben geleid tot een afname van broedende meeuwen in de stad (hoewel lokaal vogels verdreven kunnen worden) of van de klachten. Ook het afdekken van afvalpunten lijkt weinig te hebben bijgedragen aan het voedselzoekgedrag van de meeuwen in de stad.

Juridische status

Meeuwen zijn beschermd volgens de Wet natuurbescherming, dus zelfs met officiële ontheffingen of vergunningen mag de zogenaamde 'landelijk gunstige staat van instandhouding' niet in gevaar komen als gevolg van maatregelen. De aantallen van stormmeeuw en zilvertmeeuw vertonen landelijk een afnemende trend (Sovon, 2018), terwijl het aantal kleine mantelmeeuwen de laatste jaren stabiliseert, na een decennialange stijging. De traditionele bestrijdingsmethoden kunnen dus alleen toegepast worden indien ze geen negatieve aantalsontwikkeling veroorzaken en dat is in de regel nu juist wel de bedoeling ervan.

Aanbevelingen

Voor een beleid gericht op de acceptatie van meeuwen als medestadsbewoners zal het ervaren van hinder kunnen verminderen. Een

charme-offensief dus waarin geen plaats is voor opruiende meeuwenoverlastborden. Daarnaast kan geprobeerd worden om de meeuwen naar geschikte broedlocaties te lokken waar minder hinder te verwachten is. Te denken valt aan hoge daken op bedrijventerreinen of geschikte omheinde terreinen in de directe nabijheid van de huidige broedlocaties. Literatuuronderzoek wijst uit dat het instellen van 'gedooggebieden' kansrijk is (Courtens & Stienen, 2004, Stienen *et al.*, 2005, Stienen & Courtens, 2006, Klop & Brenninkmeijer, 2018). Pas als aannemelijk is dat alle meeuwen van de lokale populaties in de 'gedooggebieden' terecht kunnen, kan het voorkomen van vestigingen op minder gewenste plekken juridisch houdbaar zijn. VWG Alkmaar en Omstreken streeft er nu in samenwerking met de gemeente naar om deze aanpak uit te proberen. Meeuwen behoren definitief tot onze nieuwe stadsbewoners. We zullen er mee moeten 'leren leven' en dit kan ook verrijkend zijn, want het zijn zeer interessante vogels met een boeiende levenscyclus.

M. Platteeuw, H. Smit & R. Struyk
VWG Alkmaar e.o.
maartenplatteeuw@hotmail.nl

Literatuur

- COURTENS, W. & E. STIENEN, 2004. Voorstel tot afbakening van een SBZ-V 'Kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist'. INBO.A.976, Instituut voor Natuurbehoud.
- GEMEENTE LEIDEN, 2007. Meeuwen in Leiden. Voorkom meeuwen nesten op uw dak. gemeente Leiden, februari 2007 (naar de folder: 'Gulls. How to stop them nesting on your roof, Gloucester, GB).
- HUIG, N., R.J. BUIJS & E. KLEYHEEG, 2016. Foeragerende Zilvermeeuwen langs de Hollandse kust: 'stadsmeeuwen' of nog steeds 'zeemeeuwen'? Limosa 89: 58-66.
- KLOP, E., A. BRENNINKMEIJER, 2018. Overlast door meeuwen in Alkmaar. Verkenning van oplossingsrichtingen. A&W-rapport 2464, Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
- SMIT, H. 2018. Urbane meeuwen in het werkgebied van de Vogelwerkgroep Alkmaar. De Kleine Alk 36(3): 4-11.
- SOVON, 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- STIENEN, E. & W. COURTENS, 2006. Advies inzake de te verwachten effecten van het verdwijnen van broedgelegenheid voor grote meeuwen door de aanleg van een containerterminal in het westelijk havengebied van Zeebrugge. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
- STIENEN, E., W. COURTENS, M. VAN DE WALLE, J. VAN WAEYENBERGE & E. KUIJKEN, 2005. Harbours nature: port development and dynamic birds provide clues for conservation. Pp. 381-392 in: Herrier *et al.* (eds.), Proceedings Dunes and Estuaries 2005: International Conference on nature restoration practices in European coastal habitats. Vlaams Instituut voor de Zee.
- WOUTERSEN, K., 1994. Heden, verleden en toekomst van de meeuwen in de Kop van Noord-Holland. Vogelwerkgroep Alkmaar en omstreken, Natuurorganisatie De Windbreker. De Kleine Alk 12 (1): 5-42.